

ΕΕΛΙΝΙΖΩ

Φίλος ἐξ Ἰμβρου τῶν Σφακίων τῆς Κρήτης μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι οἱ συμπατριῶταί του μεταχειρίζονται τὸ ῥῆμα ξελινίζω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ καθ' ὑπερβολὴν χαίρω, μὲ ἠρώτησε δὲ πόθεν ἢ λέξις καὶ ἡ σημασία της.

Ἴνα τις δώσῃ ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐρώτησιν, πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν διὰ τίνων μέσων ἐγένετο τὸ κυνήγιον καὶ παλαιότερον καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους.

Οἱ Βυζαντινοὶ λοιπὸν πρόγονοι ἡμῶν ἐθήρουν μεταχειριζόμενοι ἢ ἰξόβεργα, ἢ τόξα, ἢ ὄρνεα (ἰέρακας, φάλκωνας, πετρίτας ἀετοὺς κτλ.), ἢ ἀκόντια, ἢ λαγωβόλα, ἢ παρδάλεις, ἢ καὶ δίκτυα θηρευτικά. Τὰ τελευταῖα ταῦτα, κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν, ἐκάλουν δημῶδῶς καὶ λινάρια¹, τὴν χρῆσιν δὲ τῆς λέξεως ταύτης πιστοποιεῖ κατὰ τὸν IB' αἰῶνα ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος προσθέτων ὅτι οἱ σύγχρονοὶ του τὸ ἐκφεύγειν τῶν δικτύων ἔλεγον ἐκλινίζειν. «Λίνον δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς νηὸς ἱστίων λέγεται, καὶ ἐπὶ δικτύων κυνηγητικῶν, ὅθεν καὶ τὸ διελινήσατο ὁ λαγῶς, τουτέστιν ἐξελίνησεν, ἦτοι διεξέφυγε τὰ λίνα. Καὶ φυλάττεται ἡ ῥητορικὴ αὕτη λέξις ἔτι νῦν παρὰ πολλοῖς τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, οἱ καὶ τὰ τοιαῦτα λίνα λινάρια φασιν» (574.30)· καὶ πάλιν «Τὰ δὲ λευκὰ ἱστία λινᾶ εἶναι δοκεῖ, διὸ καὶ λίνα τὰ τοιαῦτα λέγονται ὁμωνύμως τοῖς δικτύοις, ὧν ἡ κλῆσις μέχρι καὶ νῦν φέρεται παρὰ τε ἄλλοις καὶ τοῖς περὶ που τὴν Παμφυλίαν, οἱ λινάρια τε καλοῦσι τὰ θηρατικά δίκτυα, καὶ ὅτε δὲ ζῶον ἐμπεσὸν αὐτοῖς ἐκφύγῃ, ἐκλινίσαι φασὶν αὐτό, ῥητορικῶς φράζοντες» (1452.60).

Τὸ ἐκλινίζω, τὸ ὅποῖον θὰ ἦτο καὶ παλαιότερον, ἀφ' οὗ ὁ Ἑσυχίος ἐν τῷ λεξικῷ του παραδίδει ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας ὡς ἐρμήνευμα τὸ διαλινίζω², τὸ ἐκλινίζω, λέγω, μαρτυρεῖ βραδύτερον κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα Γρηγόριος ὁ Κύπριος, γράφων ἐν ταῖς παροιμίαις του· ἐκπερδικίσαι³ καὶ ἐκλινίσαι⁴· ἐπὶ τῶν διαδιδρασκόντων τοὺς θηρευτάς.

¹ Οἱ ἀρχαῖοι, ὡς γνωστόν, τὰ ἐκάλουν λίνα.

² Διαπερδικίσαι· διαλινίσαι καὶ διαφυγεῖν. Τὸ διαλινίσαι τοῦτο καὶ παρ' Ἑσυχίου καὶ ἐν τῷ Μ. Ε. (269.37) παρεφθάρη εἰς διαλαλήσαι. Τὸ αὐτὸ ῥῆμα ὑπόκειται ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Ἑσυχίου διελινήσατο· ἐξέφυγε, ἦν ὀρθῶς διώρθωσεν ὁ Α. Meineke (Comicorum Graecorum fragmenta 4.634) διελινήσατο· ἐξέφυγε.

³ Γρηγ. Κυπρίου, Παροιμ. 3.3 (Leutsch-Schneidewin, Paroeniographi Graeci 2.110.15). Τὸ ἐκπερδικίζω θὰ ἦτο δημῶδες κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ἀφ' οὗ καὶ σήμερον δημῶδῶς τὸ ξεπερδικίζω (Πάρος) ἢ ξεπερδικιάζω (Ι. Βενιζέλου, Παροιμίαι δημῶδεις 2 σ. 80 ἀρ. 112) σημαίνει ἐκφεύγω.

⁴ Τὸ ἐκλινίσαι τοῦτο παρανοηθὲν διωρθώθη, ἀνευ ἀνάγκης, εἰς ἐκκλιναι, πρὸ αὐτοῦ δ' ἐγράφη καὶ ἡ ἦτο πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ δηθεν χάσματος.

Ἐκ τοῦ ἐκλινίζω λοιπὸν τούτου προῆλθεν ἀναμφιβόλως τὸ σημερινὸν Κρητικὸν ξελινίζω¹, ὅπερ, συμφώνως πρὸς τὰνωτέρω, ἐσήμαινεν ἀρχικῶς ἐκφεύγω τῶν δικτύων καὶ ἐλέγετο κυρίως ἐπὶ θηραμάτων. Ἐπειδὴ δὲ φυσικὸν εἶναι τὸ ἀπαλασσόμενον τῶν δικτύων καὶ τοῦ κινδύνου θήραμα νὰ χαίρη σφόδρα ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, διὰ τοῦτο κατήντησε νὰ σημαίνει νῦν τὸ ρῆμα χαίρω ὑπερβαλλόντως.

Καὶ μία γραμματικὴ παρατήρησις δὲν θὰ εἶναι, ἴσως, ἄσκοπος. Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκεται συχνὰ ἐκλινῆσαι, ἐντεῦθεν δ' ὁ Θεσσαυρὸς καὶ τὰ λεξικά ἐπλασαν ρῆμα ἐκλινέω ἢ ἐκλινάω. Νομίζω ὅτι, ὡς παρ' Εὐσταθίου (1452.62), τῷ Γρηγορίῳ Κυπρίῳ καὶ παρ' ἡμῶν νῦν, οὕτω καὶ παλαιότερον ἐκλινίζω θὰ ἔλεγον, ὡς καὶ ἐκπερδικίζω καὶ διαπερδικίζω². Αἰτία τῆς πλάνης εἶναι ὁ ἰωτακισμὸς. Μήπως καὶ παρ' Ἑσυχίου δὲν φέρεται διαπερδικῆσαι καὶ ἐκπερδικῆσαι;

ΦΑΙΔΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ

¹ Τὸ ξελινίζω λέγεται νῦν καὶ ἐν Κάμπῳ τῆς Ἀβίας τῆς Μάνης, σημαίνει ὁμοῦς κτυπῶ τὸ ξηρὸν λινάριον, ἵνα ἐκπέσῃ ὁ σπόρος αὐτοῦ.

² Κατὰ τὸ ξελινίζω λέγουσι σήμερον ἐν Σάμῳ καὶ ξιδιχτίζου (ἐκδικτιζω)=ἀπαλάττομαι τῶν δικτύων.